

KRYSTYNA SZYKUŁA

Wrocław

Manfred Spata, *Historische Ansichten von Glatz. Bilder einer böhmisch-schlesischen Stadt. Historyczne widoki Kłodzka. Obrazy czesko-śląskiego miasta*, tłum. Edward Borowski, Görlitz: Senfkorn Verlag Alfred Theisen, 2022, ss. 180, ill.

Manfred Spata znany jest historykom kartografii m.in. z publikacji o najstarszej szczegółowej mapie Śląska Martina Helwiga z 1561 r.¹ Tym razem podjął się przedstawienia przeszło 40 historycznych widoków Kłodzka (w większości z prywatnej kolekcji autora). W bogato lustrowanym wydawnictwie zebrano najstarsze i charakterystyczne przedstawienia tego miasta, które opatrzone rozbudowanymi opisami. *Przedmowę / Vorwort* do prezentowanej pozycji napisała Nicola Remig – dyrektor zasłużonego Centrum Dokumentacji i Informacji (Dokumentations- und Informationszentrum) Haus Schlesien w Königswinter, którego bogate zbiory również zostały w pracy wykorzystane. Same ilustracje ułożono w porządku chronologicznym, dzięki czemu można było przybliżyć dzieje stolicy ziemi kłodzkiej. Służy temu również przegląd chronologiczny (s. 11–16), w którym znajdujemy zestawienie ważniejszych wydarzeń z historii miasta. Przegląd ów rozpoczyna wzmianka o obwarowaniu miasta z Kroniki Kosmasa z XI/XII w., a kończy się na okresie międzywojennym (1925 r.), tak więc pominięto powojenną, polską historię tego regionu.

Rozdział *Historia miasta Kłodzko / Zur Geschichte der Stadt Glatz* (s. 17–29) rozpoczął Spata cytatem z *Glaciographii* Georgiusa Aeluriusa z 1625 r., opisującym położenie Kłodzka, po czym wspominał prace historyczno-geograficzne poświęcone miastu oraz omówił wybrane zagadnienia z jego dziejów, ilustrując je

¹ Zob. m.in. Manfred Spata, *Neues zur Schlesienkarte von Martin Helwig 1561: sind die Miniatureveduten schlesischer Städte authentisch?*, „Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau”, 49 (2008), s. 249–267.

historycznymi widokami i planami. W kolejnym rozdziale – *Informacje o zbiorach / Angaben zu den Sammlungen* (s. 30–32) – traktującym ogólnie o wykorzystanych zbiorach, podkreślił Spata m.in. znaczenie kolekcji Muzeum Ziemi Kłodzkiej w Kłodzku. Równie krótki rozdział zatytułowany *Informacje o ilustracjach / Angaben zu den Bilderläuterungen* (s. 33–34) posłużył autorowi m.in. do omówienia technik graficznych, poczynawszy od rysunku, przez drzeworyt, miedzioryt, akwafortę, litografię, staloryt, a na fotografii kończąc, jak też do przypomnienia zasłużonego osiemnastowiecznego rysownika i rytownika Friedricha Bernharda Wernera. Pod koniec wprowadzającej części publikacji przeszedł do omówienia ważniejszych opracowań (*Bibliografia / Angaben zur Bibliographie*, s. 35–36), wyróżniając przy okazji prace znanej badaczki Angeliki Marsch².

Zasadniczą część bogatego ikonograficznie wydawnictwa zajmują przedstawienia konkretnych dzieł i widoków (pogrupowanych w 25 wątków, s. 37–171). Pierwszym jest kolorowa panorama Kłodzka z 1536 r., zawarta w dziele opisującym podróż Ottheinricha z Neuburga do Krakowa, dalej zaś wspomniany Aelurius (*Abriss der Stadt und Schlosses Glatz*, 1622 r.) z czarno-białym widokiem oblężenia Kłodzka podczas wojny trzydziestoletniej, *Thesaurus Philo-politicus* z 1626 r. i *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae* Matthäusa Meriana z 1650 r. Spata słusznie podkreśla rolę zamieszczonej tam panoramy (Caspra Meriana), która służyła jako wzór dla następnych autorów. Spata opisał dalej dzieła: Mauritiusa Vogta z 1712 r., *Europens Pracht und Macht* Gabriela Bodenehra z 1721 r. i wspomnianego już Wernera. Jego widoki Kłodzka z lat 40. XVIII w. powtórzył m.in. znany berliński rytownik Johann David Schleuen (1711–1771). Okres wojen śląskich przypomina przedstawienie oblężenia Kłodzka: *Belagerung Glatz 1750* Gabriela Nicolausa Raspego z 1760 r. Kolejne widoki pochodzą już z pierwszej połowy XIX w., w tym autorstwa Fridolina Dornera, Friedricha Augusta Tittela, Johanna Friedricha Rosmäslera i Carla Würbsa. W publikacji nie mogło zabraknąć *Album der Grafschaft Glatz* z 1862 r., w którym znalazły się prace rysownika i sztycharza Otto Pompejusa. Następnie prezentuje Spata późniejsze widoki, w tym Alfreda Hindorfa, Theodora Blätterbauera i Richarda Knötela, widokówki i zdjęcia zasłużonego Georga Marxa. Całość zamyka wykaz ilustracji z podziałem na ich proveniencję, a więc osobno pochodzące z prywatnego zbioru Spaty, z Haus Schlesien, Muzeum Ziemi Kłodzkiej, Martin-Opitz-Bibliothek w Herne oraz

² Zob.: Angelika Marsch, *Die Stadt Glatz in Ansichten aus vier Jahrhunderten*, [w:] *Glazographia Nova. Festschrift für Dieter Pohl*, hrsg. von Arno Herzig, Hamburg 2004, s. 110–136.

z kolekcji Angeliki Marsch w Würzburgu. Na samym końcu znajdziemy obszerny wykaz literatury, podziękowania oraz życiorys autora.

Autorowi recenzowanej pozycji należą się słowa podziękowania nie tylko za przypomnienie i opracowanie historycznych widoków Kłodzka, lecz także za to, że wydał ją dwujęzycznie, co stanowi ukłon w stronę polskich czytelników. Jedy-
nym mankamentem, który niekorzystnie wpływa na odbiór całego wydawnictwa, są drobne niedopatrzenia w tłumaczeniu – począwszy od okładki, na której w ory-
ginale mamy tytuł: *Historische Ansichten von Glatz*, a w tłumaczeniu: *Historycz-
ne widoki Kłodzki* (sic!). Sygnalizowany deficyt nie przekreśla jednak, co oczywi-
ste, ogromnej pracy włożonej w powstanie książki, jak również jej wartości dla
licznych, mam nadzieję, odbiorców tej wartościowej publikacji.